

Občanský zákoník a ochrana životního prostředí

Odborný seminář

JUDr. RNDr. Jitka Jelínková, Ph.D.

judr.jitka.jelinkova@gmail.com

(další kapitoly prezentuje JUDr. Miloš Tuháček)

Vztah soukromého a veřejného práva

- Teorie, judikatura (např. rozsudek NSS ve Sb. 1/2007, č. 1034, č.j. 2 As 50/2005 – 53 ze dne 27. 9. 2006):
Veřejné právo je zvláštní právo k „obecnému“ právu soukromému.
- § 1 odst. 1 NOZ: *Uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného.*
- § 3029 odst. 2 NOZ: *Nestanoví-li tento zákon něco jiného, nejsou dotčena ustanovení právních předpisů z oboru práva veřejného ... .*

Soukromé právo

- Má prioritu před veřejným právem ve smyslu např. *„existence vlastnictví je předpokladem pro jeho zatížení daní či ochranu trestním a přestupkovým právem před krádeží“*.

- **Mnohé soukromoprávní pojmy a instituty se uplatní ve veřejném právu subsidiárně** (např. právní osobnost: fyzické osoby, právnické osoby; věci). Zároveň ovšem **stejný pojem (např. stavba) může mít v soukromém a veřejném právu jiný význam.**

- Subjekty v soukromoprávním vztahu mají rovné postavení, žádný není vykonavatelem veřejné moci.

Veřejné právo

- Vyrůstá ze soukromého práva, používá mnohé jeho pojmy a instituty.
- **Sleduje ochranu veřejného zájmu** a zakládá pravomoc orgánů veřejné moci povolaných k jeho ochraně.
- Soukromý (individuální) zájem musí (ne však kdykoli a bezpodmínečně) ustoupit veřejnému.
- Ve veřejnoprávním vztahu alespoň jeden z jeho subjektů je **vykonavatelem veřejné moci** (má “nadřazené” postavení).
- Vyznačuje se **množstvím předpisů, konkrétních ustanovení, kazuistikou.**

Co tedy znamená, že „uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného” a že „nestanoví-li OZ něco jiného, nejsou dotčena ustanovení předpisů z oboru práva veřejného“?

- Např. pokácí-li vlastník strom/památný strom bez povolení/výjimky orgánu ochrany přírody a zpracuje ho na polena a špalky, stane se vlastníkem nově vzniklých věcí zpracováním – i když se dopustí přestupku podle ZOPK, příp. trestného činu.

- § 1013 OZ: I činnost legální z pohledu veřejnoprávních předpisů může „obtěžovat souseda nad míru přiměřenou místním poměrům a podstatně omezovat obvyklé užívání pozemku“ – pak vzniká soukromoprávní povinnost zdržet se těchto „imisí“ (*odpad, voda, kouř, prach, plyn, pach, světlo, stín, hluk, otřesy*), event. nahradit újmu v penězích (u úředně schváleného provozu).

Ochrana osobnosti, pořizování obrazových a zvukových záznamů ve vazbě na veřejné (správní) právo (kontrola, správní řízení a jiné úřední úkony)

- Ústavní zásady pro „občany“ x „pro úřady/orgány veřejné
moci“:

Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být
nucen činit, co zákon neukládá.

x

Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených
zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.

- Příklady úředních licencí k pořízení obrazových nebo
zvukových záznamů:

§ 18 odst. 1 poslední věta správního řádu: *Kromě protokolu (o ÚJ
či jiném úkonu, kdy dochází ke styku správního orgánu s účastníky)
lze poříditi též obrazový nebo zvukový záznam.*

§ 8 písm. d) zákona o kontrole: *Kontrolující je oprávněn v
souvislosti s výkonem kontroly pořizovat obrazové nebo zvukové
záznamy. (ovšem: ne utajeně – to vyžaduje zvl. úpravu)*

Pořizování obrazových a zvukových záznamů účastníkem řízení

-V zásadě možné, u úředníka nejde o projevy osobní povahy, u svědka záleží na obsahu výpovědi. (NSS 5 As 37/2009-94 z 31.3.2010)

Použitelnost (audio)vizuálních záznamů (zejména utajených) zasahujících do práva na soukromí pořizovaných orgány veřejné moci jako důkazů ve správním řízení (obdobně trestní řízení)

-Jen pokud byly pořizeny v souladu s výslovnou právní úpravou.

Záznamy pořizené soukromými osobami

- Ani případné porušení předpisů (např. oznamovací povinnosti provozovatele kamerového systému vůči ÚOOÚ) je nemusí činit nepoužitelnými, obstojí-li v **testu proporcionality cílů a použitých prostředků** (ochrana soukromí x ochrana majetku/žp – odhalení delikventa).

Judikatura k otázce použitelnosti obrazových a zvukových záznamů jako důkazů ve správním řízení

- *utajené pořízení audiovizuálního záznamu uvnitř vozidla taxikáře při kontrole orgánem veřejné moci – NE (NSS Afs 60/2009-119 z 5.11.2009)*

- *audiovizuální záznam průběhu policejní kontroly soukromým mobilním telefonem policisty bez vědomí a souhlasu kontrolovaného – NE (NSS 4 As 28/2013-24 z 2.8.2013)*

- *záznam soukromého kamerového systému jako důkaz v řízení o pokutě za dopr. přešestpek – ANO (NSS 2 As 45/2010-68 z 18.11.2011)*

- *soukromá nahrávka telefonního hovoru jako důkaz v řízení o pokutě za uzavření zakázané kartelové dohody – ANO (NSS 8 Afs 40/2012-68 z 31.10.2013)*

Zrušení pokuty ÚOOÚ za provozování soukromé kamery k ochraně domu v T., který byl opakovaně terčem útoků (NSS 1 As 113/2012-133 z 25.2.2015)

Věci a veřejné statky, rozdělení věcí

- § 489 OZ: *Věc v právním smyslu je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí.*

§ 490 OZ: *Věc určená k obecnému užívání je veřejný statek.*
(movitá i nemovitá, vlastnictví nerozhoduje, např. park, cesta)

Věci hmotné a nehmotné (práva, jejichž povaha to připouští, ochranné známky, průmyslové vzory ap.), **ovladatelné přírodní síly** (např. elektřina), se kterými se obchoduje. x VodZ (§ 3): *Povrchové a podzemní vody nejsou předmětem vlastnictví.* - tím se stávají až odebráním, dtto lázeňský zákon (§ 4) o přírodních léčivých zdrojích a zdrojích přírodních minerálních vod

Věci nemovité: pozemky, podzemní stavby se samostatným účelovým určením (např. tubus metra, vinný sklep, podzemní hrobka), **věcná práva k nim, práva, která za nemovité věci prohlásí zákon**

Věci movité: všechny ostatní hmotné i nehmotné věci včetně nadzemní stavby (viz dále)

Součást věci a příslušenství věci

- § 505 OZ: *Součástí věci je vše, co k ní podle její povahy náleží a co nemůže být od věci odděleno, aniž se tím věc znehodnotí.*

- § 510 odst. 1 OZ: *Příslušenství věci je vedlejší věc vlastníka u věci hlavní, je-li účelem vedlejší věci, aby se jí trvale užívalo společně s hlavní věcí v rámci jejich hospodářského určení.*

Dlouholetý problém praxe – **silniční vegetace v průjezdních úsecích**: Zákon č. 13/1997 Sb. používá pojmy součást/příslušenství dálnice, silnice a místní komunikace, resp. součást a příslušenství průjezdního úseku dálnice a průjezdního úseku silnice. Právní vztahy k silniční vegetaci v průjezdních úsecích vyřešeny **novelou č. 268/2015 Sb. účinnou od 31. 12. 2015.**

Stavba jako součást pozemku, další součásti pozemku

Znovuzavedení zásady *superficies solo cedit* = *povrch ustupuje půdě*
– především (nadzemní) stavba přestává být samostatnou
nemovitou věcí

**Přechodná ust. § 3054 – 3061: Stavba, která nebyla k 1. 1. 2014,
vlastnictvím vlastníka pozemku, zůstává samostatnou nemovitou
věcí, vlastník pozemku a vlastník stavby mají navzájem
předkupní právo.**

-§ 506: *Součástí pozemku je prostor nad povrchem i pod povrchem,
stavby zřízené na pozemku s výjimkou staveb dočasných, včetně
toho, co je zapuštěno v pozemku nebo upevněno ve zdech. ...
podzemní stavby bez samostatního účelového určení (např.
zavlažovací zařízení)*

-§ 507: *Součástí pozemku je rostlinstvo na něm vzešlé. (zvl. zákony:
porosty trvalé x jiné než trvalé; ?vzešlé x přesazené)*

-§ 509: **Inženýrské sítě, zejména vodovody, kanalizace nebo
energet. či jiné vedení nejsou součástí pozemku.**

Stavba ve veřejnoprávním x soukromoprávním pojetí, vodní díla

např. Expertní skupina Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při MSpr k návrhu změny VodZ tak, že bude vložen nový odst. do § 55 „Vodní díla nejsou součástí pozemku, na němž jsou zřízena“:

Stavba ve veřejnoprávním pojetí není totožná s pojmem stavby ve smyslu soukr. práva. Jakkoli všechna vodní díla jsou stavbami ve smyslu § 55 VodZ, neznamená to, že jsou i stavbami a samostatnými nemovitými věcmi ve smyslu OZ.

Pojmy „vlastník“, „vlastnictví“, jak je používá VodZ, se nekryjí s týmiž pojmy, jak je používá OZ. Vlastník vodního díla označený jako takový vodním zákonem, nemusí být nutně vlastníkem ve smyslu soukr. práva.

Do toho NOZ nezasahuje a nijak nebrání, aby si VodZ vymezil vodní dílo podle své potřeby (nezávisle na pojmu věci podle NOZ) a ukládal vodoprávní povinnosti osobám, které si vymezí jako vlastníky VD, ač tyto osoby mohou, ale nemusí být vlastníky podle práva občanského.

Věci, které nikomu nepatří, a jejich přivlastnění, věci opuštěné, nalezené (ztracené a skryté)

- § 1045: *Věc, která nikomu nepatří, si může každý přivlastnit ...nikomu nepatří movitá opuštěná věc, divoká zvířata bez pána* (tj. volně žijící živočichové) apod.

Opuštěná nemovitá věc připadá do vlastnictví státu.

- **Věc opuštěná** (§ 1050): nevykonává-li vlastník vlastnické právo k movité věci po dobu 3 let, nemovité věci po dobu 10 let, **movitá věc nepatrné hodnoty zanechaná na místě přístupném veřejnosti**

domácí zvíře/zvíře v zájmovém chovu, pokud je z okolností patrný úmysl zbavit se ho či vyhnat

- **Nalezená věc** (§ 1051 – 1065): *Má se za to, že nalezená věc není opuštěná*, nálezce si ji nemůže „bez dalšího“ přivlastnit.

Povinnosti vůči nalezeným věcem

- **Vrátit** tomu, kdo ji ztratil, nebo vlastníkovvi, nejsou-li známi a nepovažuje-li se věc za opuštěnou, **oznámit nález obci.**
- Po uplynutí 1 roku může nálezce, obec nebo jiná osoba, již byla věc svěřena, s ní nakládat jako poctivý držitel, vlastníkem se však stává až po uplynutí 3 let od vyhlášení nálezu.
- **Nalezené zvíře zjevně určené k zájmovému chovu se stává vlastnictvím nálezce po 2 měsících** od vyhlášení nálezu, **pokud nálezce zvíře nechce, může s ním zvířecí útulek volně nakládat po 4 měsících** od svěření zvířete, event. (pozdějšího) vyhlášení nálezu.

Odpad jako věc opuštěná??

**Známý soudní spor o odstranění odpadů (sudy s PCB)
zbylých po společnosti ETT ve Lhenicích
vlastník nemovitosti x ČR- Úřad pro zastupování státu ve
věcech majetkových**

Žaloba zamítnuta (OS v Prachaticích vyhověl, ale KS v ČB zamítl, NS zamítl dovolání žalobce, ústavní stížnost odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost, IV. ÚS 3824/2014 z 30.3.2016)

Podstatou žaloby bylo tvrzení, že vlastníkem odpadu jako věci opuštěné (event. ztracené) se podle úpravy ve starém obč. zákoníku stal stát (po novele SOZ od 1. 10. 2005 by to byla obec).

- Soudy žalobu zamítly na základě toho, že **nebyla prokázána derelikce (projev vůle vlastníka nebýt dále vlastníkem – návrh společnosti ETT na prohlášení konkurzu ze něj nelze považovat).**

Odpad jako věc opuštěná

Známý soudní spor o odstranění odpadů (sudy s PCB) zbylých po společnosti ETT ve Lhenicích

- Soudy neodpověděly jednoznačně na otázku, je-li obecně možné derelikvovat odpad a zda takové jednání není v rozporu s dobrými mravy a zákonem (OZ, ZOdp).

V rozsudku KS v ČB (5 Co 72/2012-370 z 24.2.2012) citováno z právní literatury: *Není možné se vzdát vlastnictví a odpovědnosti za nepoužitelnou věc tím, že ji někdo odloží na veřejném místě.*

- Naložení s odpady mělo být řešeno v rámci konkurzu, či likvidace.

- **Použití nástrojů ZOdp, VodZ:** VOP konstatoval, že se zcela neztotožňuje s výkladem, že vlastník nemovitosti s odpady nenakládá (pouze „trpí jejich přítomnost na svých nemovitostech“) - **podle VOP by vlastník nemovitosti za určitých okolností mohl být považován za toho, kdo s odpady nakládá (a je mu tedy možné uložit jejich odstranění).**

Dřeviny jako součást pozemku, dřeviny na „stavbách“

Dosavadní klíčová stanoviska z pohledu ZOPK:

-Rozsudek KS v HK z 18. 12. 1998

Je nepřijatelné tvrzení, že stromy na hrázi rostou jen na stavbě, nikoliv na pozemku, a proto by neměly podléhat ochraně podle ZOPK. Vodní plocha, hráz a vše na nich se nachází zároveň i na pozemku.

-Stanovisko LO MŽP z 12/2010

Vlastníkem dřevin na hrázi rybníka je vlastník rybníka (stavby).

-Stanovisko LO MŽP z 2/2013

Dřeviny rostoucí na pozemcích v průjezdních úsecích dálnic a silnic jsou součástí pozemku, náležejí tedy vlastníkovi pozemku.

Dřeviny jako součást pozemku, dřeviny na „stavbách“

§ 507: *Součástí pozemku je rostlinstvo na něm vzešlé.*

Platilo samozřejmě i za starého OZ, vyvozovalo se z definice součásti věci (*nemůže být odděleno, aniž by se tím věc znehodnotila*).

Dřeviny na „stavbách“

? Pokud se po 1. 1. 2014 vlastnictví pozemku a stavby nesjednotilo (ze stavby se nestala součástí pozemku), kdo je vlastník dřevin, resp. kdo je oprávněný a povinný k dřevinám ve smyslu ZOPK (např. podat žádost o povolení kácení)?

Zřejmě nadále vlastník „stavby“ (hráze apod.).

Zákon o pozemních komunikacích č. 13/1997 Sb., silniční vegetace, příslušenství a součást (věci)

-§ 13 písm. d): *Silniční vegetace je příslušenstvím komunikace.*

-§ 14 odst. 1 písm. b): *Součástí ani příslušenstvím průjezdního úseku dálnice a silnice nejsou zábradlí, řetězy a jiná zařízení pro zajištění a zabezpečení přechodů pro chodce, veřejné osvětlení, světelná signalizační zařízení sloužící k řízení provozu, silniční vegetace.*

Slova “silniční vegetace” byla od 31. 12. 2015 zrušena novelou č. 268/2015 Sb.

Tím odpadl dlouholetý spor mezi správci pozemních komunikací a obcemi, kdo má práva (např. žádat o povolení kácení) a povinnosti (pečovat) k silniční vegetaci v průjezdních úsecích, zda vlastník pozemku (pokud platí obecná občanskoprávní úprava), nebo obec (bez ohledu na to, komu patří pozemek), neboť se jedná o veřejnou zeleň, která je součástí veřejného prostranství.

Strom společný (strom na hranici pozemků, na pozemku ve spoluvlastnictví)

Význam pro povolování kácení podle § 8 odst. 1 ZOPK

- OZ § 1129 odst. 1: *K rozhodnutí o významné záležitosti týkající se společné věci, ..., je třeba alespoň 2/3 většiny hlasů spoluvlastníků.*

- Správní řád

§ 27 odst. 1 písm. a): *Účastníky řízení jsou v řízení o žádosti žadatel a další dotčené osoby, na které se pro společenství práv nebo povinností s žadatelem musí vztahovat rozhodnutí správního orgánu.*

§ 29 odst. 5: *Úkony týkající se společných věcí nebo práv činí účastníci společně, pokud ze zvláštního zákona (pův. odkaz na § 139 starého OZ, nyní odkaz na § 1126 a násl. Správa společné věci v NOZ) nevyplývá něco jiného.*

§ 44 odst. 2: *Pokud ze zákona nebo z povahy věci vyplývá, že žádost může podat jen více žadatelů společně, není třeba, aby podání byla činěna současně. Pro ZŘ je rozhodné, kdy tak učinil poslední z nich; správní orgán o ZŘ ostatní žadatele vyrozumí.*

- **náležitosti žádosti o povolení kácení dřevin** (§ 4 odst. 1 písm. b), písm. d) vyhlášky č. 189/2013 Sb.): **doložení vlastnického práva ... zdůvodnění žádosti**

Význam úpravy v OZ, SŘ, vyhl. č. 189/2013 Sb. pro řízení o žádosti o povolení kácení dřevin

-Všichni podíloví spoluvlastníci musí být bráni jako účastníci řízení podle § 27 odst. 1 písm. a) SŘ.

-? Je řízení zahájeno, resp. lze vydat rozhodnutí o žádosti (kladné-povolení), pokud nepodají žádost, resp. nesouhlasí alespoň 1/2, nebo 2/3 většina hlasů spoluvlastníků, příp. všichni spoluvlastníci?

Podle Komentáře JUDr. Vedrala k SŘ zřejmě ano: *Soukromoprávní spor mezi spoluvlastníky by neměl bránit vydání rozhodnutí v oblasti veřejného práva a správnímu orgánu by nešlo klást za vinu, pokud by rozhodoval jen k žádosti některého spoluvlastníka či spoluvlastníků ... není-li veřejnoprávní normou požadován souhlas většiny či všech spoluvlastníků.*

ZOPK § 8 odst. 1: uvážít o závažnosti důvodů pro povolení kácení: důvody uváděné žadatelem, skutečnosti zjištěné správním orgánem (např. provozní nebezpečnost x zvýšené náklady na údržbu domu, na péči o strom)

Strom společný – jak postupovat v řízení o žádosti o povolení kácení dřevin

- Všichni podíloví spoluvlastníci musí být bráni jako účastníci řízení podle § 27 odst. 1 písm. a) SŘ.
  - Vyžadovat souhlas alespoň 2/3 většiny hlasů spoluvlastníků (významná záležitost týkající se společné věci).
- U **bytového spoluvlastnictví** může být žadatelem společenství vlastníků (správa společného pozemku), musí doložit zápis ze shromáždění vlastníků jednotek.

Stromy v rámci sousedského práva

Starý OZ č. 40/1964 Sb.

- **úprava tzv. imisí a sousedského práva (§ 127 odst. 1):** *Vlastník věci se musí zdržet všeho, čím by nad míru přiměřenou poměrům obtěžoval jiného nebo čím by vážně ohrožoval výkon jeho práv ... nesmí nad míru přiměřenou poměrům obtěžovat sousedy stíněním ... a nešetrně, popř. v nevhodné roční době odstraňovat ze své půdy kořeny stromu nebo odstraňovat větve stromu přesahující na jeho pozemek.*

podrosty a převisy – existovala dovolená svépomoc

sousedské žaloby na zdržení se např. nadměrného stínění (soud nemohl uložit konkrétní opatření, natožpak pokácení stromu)

Žaloba o stanovení povinnosti zdržet se znečišťování pozemku způsobovaného opadáváním květů, plodů a listů z ořešáku vlašského – kolizi soukromoprávního a veřejnoprávního pohledu je možné zabránit např. i odklizením listí ze sousedova pozemku! (22 Cdo 2746/2012 z 30.10.2013)

Nový OZ č. 89/2012 Sb.

obecný zákaz imisí (*„obtěžovat v míře nepřiměřené místním poměrům a podstatně omezující obvyklé užívání pozemku“*)
zachován - § 1013 odst. 1 NOZ

podle rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 3940/2014 z 29. 4. 2015 je judikatura k 127 odst. 1 "starého" občanského zákoníku ohledně imisí v zásadě použitelná i pro posuzování imisí podle § 1013 odst. 1 současného občanského zákoníku:

přiměřenost poměrům:

- poměry místní (tj. existující v místě)
- poměry druhové (tj. užívání obvyklé v jiných podobných místech) – podmínka „podstatného omezení obvyklého užívání pozemku“

Nový OZ č. 89/2012 Sb.

Podrosty a převisy

§ 1016 odst. 2: *Neučiní-li to vlastník v přiměřené době poté, co ho o to soused požádal, smí soused šetrným způsobem a ve vhodné roční době odstranit kořeny nebo větve stromu přesahující na jeho pozemek, působí-li mu to škodu nebo jiné obtíže převyšující zájem na nedotčeném zachování stromu.*

NOZ je tedy v oblasti podrostů a převisů pro stromy jednoznačně příznivější!

Při odstraňování podrostů a převisů je zde ještě veřejnoprávní aspekt – ochrana dřevin před poškozováním a ničením podle ZOPK!

Nový OZ č. 89/2012 Sb.

Stromy v těsné blízkosti společné hranice pozemků

§ 1017 odst. 1: Má-li pro to vlastník pozemku rozumný důvod, může požadovat, aby se soused zdržel sázení stromů v těsné blízkosti společné hranice pozemků, a vysadil-li je nebo nechal-li je vzrůst, aby je odstranil. Nestanoví-li jiný právní předpis nebo neplyne-li z místních zvyklostí něco jiného, platí pro stromy dorůstající obvykle výšky přesahující 3 m jako přípustná vzdálenost od společné hranice pozemků 3 m a pro ostatní stromy 1,5 m.

odst. 2: nepoužije se, je-li na sousedním pozemku les nebo sad, tvoří-li stromy rozhradu nebo jedná-li se o strom zvláště chráněný podle jiného právního předpisu

Nový OZ č. 89/2012 Sb.

Stromy (stromořadí) jako tzv. rozhrady mezi pozemky

§ 1024 NOZ

(1) Má se za to, že ploty, zdi, meze, strouhy a jiné podobné přirozené nebo umělé rozhrady mezi sousedními pozemky jsou společné.

Bude-li stromořadí coby rozhrada celá na pozemku jednoho vlastníka, pak bude vlastníkem rozhrady vlastník pozemku.

„Domnělé spoluvlastnictví“ k rozhradám je nezrušitelné. Jinak se tam, kde to není vyloučeno povahou věci, na společné rozhrady použijí ustanovení o spoluvlastnictví.

Lze § 1017 NOZ aplikovat na stromy vysazené před 1. 1. 2014?

Žaloby na odstranění vzrostlých stromů jsou podávány (příp. pak změněny na žaloby podle § 1013 odst. 1 NOZ – klasické zdržovací) ..., ale **zřejmě NE**.

Komentář C.H.Beck, K. Svoboda: Právo imisí, právo cesty a další sousedské spory (publikace dostupná v systému ASPI): **Ne**.

Jestliže k vysazení stromu došlo do 31.12.2013, řídí se právní následky mající původ v jeho existenci dřívějším hmotným právem (zejména § 127 "starého" občanského zákoníku).

Právní vztah mezi sousedem a osobou, které strom patří, totiž byl založen právní skutečností, k níž došlo před účinností nynějšího občanského zákoníku. Proto se § 1017 NOZ nepoužije (§ 3028 odst. 2 NOZ).

Sjednotí Nejvyšší soud. V každém případě i z pohledu NOZ je odstranění stromů třeba chápat jako krajní opatření, nepostačuje-li k dosažení účelu opatření mírnější.

Zásadní je vztah § 1017 NOZ k veřejnoprávní ochraně dřevin (§ 8 ZOPK)

Důvodová zpráva k § 1017 NOZ – nic se nemění na veřejnoprávní úpravě kácení

„Navržené ustanovení lze samostatně aplikovat, jen nebrání-li tomu jiné právní předpisy, zejména § 8 ZOPK a § 8 vyhl. č. 395/1992 Sb. Je-li k odstranění dřeviny potřebné povolení, navržená úprava (tj. NOZ) na tom nic nemění. Tam, kde přistupují další veřejnoprávní omezení, např. je-li strom VKP, zůstávají tato omezení samozřejmě nedotčena.“

Hlavní autor OZ K. Eliáš:

Kde veřejný zájem (s ohledem na druh stromu, vzácnost jeho výskytu, vzrůst, stáří a krajinotvorný význam) převáží, nemůže mít soukromník právem uznaný rozumný důvod (ve smyslu § 1017 odst. 1 OZ) k pokácení stromu.

Nesporné: Nelze pokácet stromy, které vyžadují povolení ke kácení podle § 8 odst. 1 ZOPK, dokud toto povolení není vydáno

Otázkou je postup civilních soudů u žalob na odstranění stromů podle § 1017 odst. 1 NOZ ve vazbě na nutnost event. povolení ke kácení podle § 8 odst. 1 ZOPK.

- bez povolení k pokácení, které musí vydat orgán ochrany přírody, není možné žalobě vyhovět (a soud vyzve k podání žádosti o povolení kácení)

X

- soud může povinnost odstranění dřeviny uložit (bude-li mít za prokázané splnění podmínek § 1017 NOZ), ale jestliže OOP na základě argumentů opírajících se o veřejné právo žádost o pokácení stromu zamítne, stane se rozhodnutí civilního soudu o uložení povinnosti odstranit strom nevykonatelným a soud řízení o výkon rozhodnutí (exekuci) zastaví podle § 268 odst. 1 písm. b) občanského soudního řádu (K. Svoboda: Právo imisí, právo cesty a další sousedské spory)

Soukromoprávní pojmy používané v § 1017 NOZ

- **rozumné důvody** vlastníka sousedního pozemku

Např. existující nebo reálně očekávatelné ohrožení stavby stojící na sousedním pozemku (např. domu, plotu) následkem podrostu nebo převisu; požadavek na zdržení se sázení stromů, pokud hrozí, že zastíní sousední zemědělský pozemek nebo budou odčerpávat podstatnou část jeho vláhy.

- **místní zvyklosti**

NOZ stanoví vzdálenost stromů od společných hranic podpůrně. Tyto vzdálenosti se uplatní jen tehdy, nestanoví-li jinak jiný právní předpis nebo místní zvyklost. Místní zvyklost může mít význam zejména v hustě zastavěných částech města s malou rozlohou pozemků, kde nelze tyto vzdálenosti rozumně dodržet.

OOO při rozhodování o žádostech o povolení kácení zdůvodněných sousedským sporem a ukládání NV

- OOP zahrne do **správní úvahy, zda existují závažné důvody pro povolení kácení podle § 8 odst. 1 ZOPK**, zdůvodnění žádosti sousedským sporem, příp. dokonce pravomocné rozhodnutí civilního soudu stanovící povinnost odstranit strom.

Soudním rozhodnutím je OOP do jisté míry vázán, protože nemůže si jinak posoudit soukromoprávní argumenty, které soud vedly k rozsudku o povinnosti odstranit strom. (K. Svoboda: Právo imisí, právo cesty a další sousedské spory)

- **Pokud vzhledem k funkčnímu a estetickému významu stromu převáží veřejný zájem na zachování stromu, povolení ke kácení nelze vydat.**

OOP při ukládání NV

Příklad z praxe: žadatel o povolení kácení “určuje”:

v případě uložení NV blíže než 3 m od hranice sousedních pozemků musí OOP přiložit k rozhodnutí souhlas vlastníka sousedního pozemku s navrhovanou náhradní výsadbou x ! Je to správní orgán, kdo opatřuje podklady pro vydání rozhodnutí a určuje okruh účastníků řízení!

Právní řád je celek.

- OZ v § 1017 odst. 1 obecně nezakazuje výsadbu stromů v těsné blízkosti společné hranice pozemků.
- **OOP při ukládání NV zváží ust. § 1017 odst. 1 OZ i veřejnoprávních předpisů omezujících výsadbu dřevin (ochr. pásma podle ZPozKom, EnergetZ, z. o el. komunikacích, z. o vodovodech a kanalizacích apod.) event. i technických norem, ač nejsou obecně právně závazné.**

OOP při ukládání NV

- české technické normy

- nejsou obecně závazné (§ 4 odst. 1 zákona č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky)

- stávají se závaznými, pokud tak stanoví právní předpis (např. normy ve stavebnictví) n. správní rozhodnutí, event. smlouva (z pohledu soukromého práva)

Chtějí-li OOP při střetu různých zájmů prosazovat řešení v souladu s veřejným zájmem ochrany přírody (ochrany dřevin), nesmí "zpochybňovat" vlastní kompetence podle ZOPK!

Je třeba překonávat představy, že dřeviny jsou vždy ten méně důležitý zájem, který musí ustoupit zájmu jinému!

Nájemní a užívatelské (užívací) vztahy – význam pro náležitosti žádosti o povolení kácení dřevin

§ 4 odst. 1 písm. b) vyhlášky č. 189/2013 Sb.: *Žádost o povolení ke kácení dřevin musí obsahovat ... b) doložení vlastnického práva či nájemního nebo užívatelského vztahu žadatele k příslušným pozemkům, nelze-li je ověřit v KN, včetně písemného souhlasu vlastníka pozemku s kácením, není-li žadatelem vlastník pozemku.*

! Není pravda, že podle nové vyhlášky může být žadatelem o povolení kácení kdokoli – bez právního vztahu k pozemkům, na kterých dřeviny rostou.

Užívatelské (užívací) vztahy (kromě nájmu či podnájmu) – pacht, výprosa, výpůjčka, věcná břemena, správa cizího majetku apod.

Odpovědnost za škodu, prevence škod, žaloby na uložení opatření k odvrácení hrozící újmy

Starý OZ č. 40/1964 Sb.

-§ 415: *Každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví na majetku, na přírodě a životním prostředí. (obecná prevenční povinnost)*

- § 417:

odst. 1: *Komu škoda hrozí, je povinen k jejímu odvrácení zakročit způsobem přiměřeným okolnostem ohrožení.*

odst. 2: *Jde-li o vážné ohrožení, má ohrožený právo se domáhat, aby soud uložil provést vhodné a přiměřené opatření k odvrácení hrozící škody.*

Odpovědnost za škodu, prevence škod, žaloby na uložení opatření k odvrácení hrozící újmy

Starý OZ č. 40/1964 Sb.

- § 420: **obecná odpovědnost za škodu způsobenou zaviněným porušením právní povinnosti** (subjektivní, zavinění se presumuje, možnost vyvinění)

podle tohoto ust. obvykle posuzována odpovědnost za škodu způsobenou pádem stromu – mimolesního, lesního

- § 420a **odpovědnost za škodu způsobenou provozní činností** (objektivní, liberační důvod=vyšší moc musí prokázat provozovatel)

podle rozsudku NS takto odpovídal provozovatel autokempu za škodu způsobenou pádem stromu na zaparkované auto

Odpovědnost za škodu, prevence škod, žaloby na uložení opatření k odvrácení hrozící újmy

OZ č. 89/2012 Sb.

-§ 2900: Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného. (obecná prevenční povinnost zúžena, výslovně neuvedena povinnost předcházet škodám na přírodě a životním prostředí)

-§ 2903 odst. 1: Nezakročí-li ten, komu újma hrozí, k jejímu odvrácení způsobem přiměřeným okolnostem, nese ze svého, čemu mohl zabránit.

odst. 2: Při vážném ohrožení může ohrožený požadovat, aby soud uložil vhodné a přiměřené opatření k odvrácení hrozící újmy. (v případě takto formulované žaloby by soud mohl uložit jako opatření k odvrácení hrozící škody pokácení stromu)

Odpovědnost za škodu, prevence škod, žaloby na uložení opatření k odvrácení hrozící újmy

OZ č. 89/2012 Sb.

-§ 2910: Škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem ..., nahradí poškozenému, co tím způsobil.

-§ 2911 NOZ: Způsobí-li škůdce poškozenému škodu porušením zákonné povinnosti, má se za to, že škodu zavinil z nedbalosti.

Odpovědnost za škodu způsobenou pádem stromu bude jistě i nadále ve většině případů posuzována podle ust. o obecné (subjektivní) odpovědnosti za škodu způsobenou zaviněným porušením zákonné povinnosti.

**Odpovědnost za škodu, prevence škod, žaloby na
uložení opatření k odvrácení hrozící újmy**
OZ č. 89/2012 Sb.

-§ 2913: *Poruší-li strana povinnost ze smlouvy, nahradí škodu z toho vzniklou druhé straně nebo i osobě, jejímuž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit. (liberační důvody musí prokázat škůdce)*

-§ 2924 *škoda z provozní činnosti* (za SOZ: škoda způsobená pádem stromu na vozidlo zaparkované v autokempu - rozsudek NS 25 Cdo 1117/2008 z 25.2.2011)

- § 2937: *Způsobí-li škodu věc sama od sebe, nahradí škodu ten, kdo měl mít nad věcí dohled; nelze-li takovou osobu určit, platí, že jí je vlastník věci. (liberační důvod – kdo prokáže, že náležitý dohled nezanedbal)*

Některé názory, že takto by se mohla posuzovat i odpovědnost za škodu způsobenou pádem stromu (mimolesního, lesního)!

Předpoklady obecné odpovědnosti za škodu způsobenou pádem stromu (mimo les, v lese, z lesa)

- porušení právní povinnosti (obecná prevenční povinnost podle OZ, podobně např. § 22 odst. 1 a 2 LesZ Bezpečnost osob a majetku)

- vznik škody (újmy)

-příčinná souvislost mezi porušením povinnosti a škodu (újmou)

-zavinění

Judikatura NS ČR k rozsahu obecné povinnosti počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám:

Každý je povinen zachovávat vždy takový stupeň bedlivosti, který lze po něm vzhledem ke konkrétní časové a místní situaci rozumně požadovat ...

Odovědnost vlastníků lesa x vlastníků nemovitostí ohrožených z lesa

- § 22 odst. 1 a 2 LesZ (Bezpečnost osob a majetku): *Vlastníci nemovitostí nebo investoři staveb a zařízení jsou povinni provést na svůj náklad nezbytně nutná opatření k ochraně svých nemovitostí před škodami z PUPFL, vlastník lesa je povinen strpět, rozsah a způsob zabezpečovacích opatření stanoví OSSL, není-li podle zvláštních předpisů příslušný jiný orgán státní správy (§ 35 ZPozKom, § 10 ZoD – spor o výklad pojmu “nebezpečí způsobené přírodními vlivy”, EnergetZ)*

x

- **Obecná prevenční povinnost podle OZ** (podle judikatury dopadá i na vlastníky lesa a působí jak vůči vlastníkům ohrožených nemovitostí, tak návštěvníkům lesa)

posuzováno podle konkrétních okolností (ohrožení zvětralým skalním masivem, souší u komunikace, u cyklostezky, u značené turistické trasy, na můstku na turistické stezce atp.)

Judikatura k odpovědnosti za škodu způsobenou pádem stromu/větve, mimo les, v lese

Rozsudek Nejvyšší soudu ČR 1 Cz 3/91 ze dne 30. 4. 1991

(odpovědnost za škodu způsobenou pádem stromu na cyklistu jedoucího po veřejné komunikaci)

„Jestliže byl vlastník pozemku v konkrétním případě upozorněn na to, že stav porostů na pozemku hrozí způsobit škodu, je jeho povinností (i když pozemek předal do užívání jinému) alespoň upozornit uživatele pozemku na závadný stav a na potřebu provést potřebné opatření. Nesplnění této povinnosti může mít na následek i odpovědnost vlastníka pozemku za škodu vzniklou ze špatného stavu porostů na jeho pozemku.“

(odpovědnými tedy v principu jsou jak uživatel, tak vlastník pozemku)

Judikatura k odpovědnosti za škodu způsobenou pádem stromu/větve, mimo les, v lese

Rozsudek NS ČR 25 Cdo 2413/2012 ze dne 23. 4. 2014

(odpovědnost za škodu způsobenou pádem stromu na jedoucí automobil, strom byl v havarijním stavu, povolení ke kácení existovalo, polovinou kmene rostl na pozemku ve vlastnictví kraje, druhou polovinou na pozemku ve vlastnictví s.r.o. u průjezdního úseku silnice v obci Vestec za orkánu Kyrill)

solidární odpovědnost 4 žalovaných – *kraje a s.r.o. (spoluvlastníci stromu – porušení povinnosti vlastníka podle OZ), KSÚS (byla ve zřizovací listině pověřena správou majetku kraje, a to nejen správou komunikací ve smyslu zákona č. 13/1997 Sb., ale i podle OZ – měla vykonávat všechny povinnosti vlastníka), obce (prevenční povinnost, povinnost pečovat v samostatné působnosti o ochranu zdraví podle § 35 odst. 2 zákona o obcích)*

Judikatura k odpovědnosti za škodu způsobenou pádem stromu/větve, mimo les, v lese

Rozsudek NS ČR 25 Cdo 3997/2013 ze dne 1. 4. 2014

(odpovědnost za škodu způsobenou pádem stromu na chodkyni v městském parku za extrémní bouře)

Žalované město Hrádek nad Nisou nebylo shledáno odpovědným za škodu způsobenou usmrcením osoby pádem stromu v městském parku. Jako hlavní příčina, bez níž by škodlivý následek nenastal, byla prokázána větrná smršť, před níž ČHMÚ vydal včas výstrahu. Na tom nic nezměnilo zjištění, že spolupůsobícím faktorem byla „pokročilá, zvenčí neznatelná hniloba“ stromu. Stromy v parku (včetně předmětného) byly pravidelně dendrologicky posuzovány a nelze říci, že město nedodrželo rozumnou míru obezřetnosti.

Rozsudek NS ČR 25 Cdo 2836/2011 ze dne 28. 2. 2013

(odpovědnost za škodu způsobenou pádem stromu na cyklistku jedoucí po cyklostezce v přírodní rezervaci)

Vykonával-li žalovaný práva a povinnosti vlastníka k lesnímu pozemku ve vlastnictví státu (§ 4 odst. 1 lesního zákona), na němž se nachází vyznačená cyklotrasa, kde došlo ke smrtelnému úrazu, aplikoval odvolací soud důvodně ustanovení § 415 obč. zák. a správně též dovodil porušení prevenční povinnosti ze strany žalovaného. Ten totiž v období předcházejícím této události nikterak nekontroloval stav lesního porostu podél cyklotrasy, o jejímž zřízení byl informován, a neprovedl ani žádná opatření k tomu, aby zabránil ohrožení bezpečnosti osob pohybujících se na cyklotrase pádem stromu.

Nelze přitom přehlédnout, že žalovaný státní podnik je odborným a profesionálním správcem lesních porostů, který k plnění své funkce disponuje personálem a odbornými znalostmi i zkušenostmi, a lze na něj opodstatněně klást požadavek, aby v rámci své specializované činnosti jednak vyhodnotil rizika, která hrozí osobám vstupujícím na frekventovaných místech do lesa, jednak aby byl informován o stavu porostu v takových místech, obzvláště jde-li (jak tomu bylo v posuzovaném případě) o závažné postižení dřevokaznou houbou zjistitelné i bez složitějších technických postupů.

Rozsudek NS ČR 25 Cdo 2358/2013 ze dne 2. 4. 2014

(odpovědnost za škodu způsobenou pádem stromu na projíždějící vozidlo z lesního pozemku po extrémních srážkách)

Ze skutkových zjištění soudů vyplývá, že vyvrácení dubu, který byl zdravý a s adekvátním kořenovým systémem, bylo nepředvídatelnou událostí způsobenou náhodným souběhem extrémních klimatických podmínek, přičemž samotná okolnost, že strom rostl v náklonu nad silnicí, nepředstavovala důvod jeho pádu.

... v souladu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu, podle níž je každý povinen zachovávat vždy takový stupeň bedlivosti, který lze po něm vzhledem ke konkrétní časové a místní situaci rozumně požadovat a který – objektivně posuzováno – je způsobilý zabránit či alespoň co nejvíce omezit riziko vzniku škod na životě, zdraví či majetku; není však uložena povinnost předvídat každý v budoucnu možný vznik škody

Škoda na pokácených stromech x ekologická újma

**Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 2466/2014
ze dne 30. 3. 2016**

Vlastníku pokácených stromů náleží náhrada škody (majetkové újmy) ve výši odpovídající ceně vytežené dřevní hmoty, aniž by bylo možno ji navýšit o částky odvozované od tzv. ekologické újmy ve smyslu § 10 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí.

(v dané kauze škoda na protiprávně pokácených 37 jehličnanech 8.324 Kč x ekologická újma 501.572 Kč)

Právní skutečnosti (část první, hlava V. OZ)

Právní jednání (§ 545 a násl. OZ)

-Právně lze jednat konáním nebo opomenutím, výslovně nebo konkludentně

-Podmínka odkládací, rozvazovací (§ 548 OZ)

srov. ust. § 68 odst. 2 SŘ – vedlejší ustanovení výroku: *podmínky pro výkon uděleného oprávnění či pro splnění uložené povinnosti*

-Soukromá a veřejná listina (§ 565, § 567 OZ)

Veřejná listina je listina vydaná orgánem veřejné moci v mezích jeho pravomoci nebo listina za takovou prohlášená zákonem.

Presumpce správnosti, možno vyvrátit důkazem opaku

Srov. ust. § 53 odst. 3 SŘ

Právní události (§ 600 a násl. OZ)

lhůta – časový úsek stanovený k uplatnění práva (např. promlčecí lhůta) x **doba** – časový úsek, jehož uplynutím zaniká právo n. povinnost bez dalšího (např. výpovědní doba)

Rekodifikační novela správního řádu

Část padesátá sedmá zákona č. 303/2013 Sb., kterým se mění zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva (účinnost od 1. 1. 2014)

- **Změny terminologické:**

~~„způsobilost k právním úkonům“~~ - „**svéprávnost**“, ve svéprávnosti lze pouze omezit, nikoli zbavit

~~„právní úkon/y“~~ - „**právní jednání**“

- **Změny v oblasti veřejnoprávních smluv:**

Některá ustanovení NOZ se na veřejnoprávní smlouvy výslovně vylučují, ostatní se použijí přiměřeně, nevylučuje-li to povaha a účel veřejnoprávních smluv.

Rekodifikační novela správního řádu

-Změny v oblasti jednání osob:

-Opatrovník podle předběžného prohlášení člověka (§ 38 a násl. OZ) (v očekávání vlastní nezpůsobilosti právně jednat)

-Podpůrce při jednání se správním orgánem jako nápomoc při rozhodování (§ 45 – 48 OZ)

Účastník musí správnímu orgánu předložit **soudem schválenou smlouvu o nápomoci!**

Zástupce účastníka zastupuje, jedná jeho jménem x podpůrce účastníka podporuje svou přítomností, radami a konzultacemi.

Podpůrce nemůže jednat se správním orgánem sám (např. nahlížet do spisu), jen spolu s účastníkem.

Podpůrců může mít účastník v řízení několik, ale jednání se správním orgánem může být přítomen vždy pouze jeden podpůrce.